

Světový den divadla se koná každé jaro už pětadesát let. Den, to je čtyřicet hodin, které začínají u divadla nó a bunraku, přejdou přes pekingskou operu a kathakali, zdrží se mezi Řeckem a Skandinávií, mezi Aischylem a Ibsenem, Sofoklem a Strindbergem, mezi Anglií a Itálií, Sarah Kaneovou a Pirandellem, a mimo jiné taky ve Francii, kde jsme my a kde leží Paříž, která ze všech měst na světě vítá nejvíc zahraničních souborů. Našich čtyřicet hodin obsáhne Francii i Rusko, od Racina a Molièra k Čechovovi, potom překonáme Atlantik a skončíme v univerzitním městečku někde v Kalifornii, kde mladí možná znovuobjevují divadlo. Divadlo se totiž vždy znovu rodí z vlastního popela. Jen je třeba neúnavně odstraňovat konvence. Tak zůstává živé. Vzpírá se času a prostoru, současné hry čerpají z uplynulých staletí a klasický titul zesoučasní pokaždé, když jej nanovo inscenujeme.

Světový den divadla, to samozřejmě není den všední. Zahrnuje nezměrný časoprostor – a tady bych ráda připomněla skvělého, byť skromného francouzského dramatika Jeana Tardieua. Pokud jde o prostor, ptá se, jaká je nejdelší cesta mezi dvěma body... Pokud jde o čas, nabádá na desetiny vteřiny měřit dobu potřebnou k vyslovení slůvka *věčnost*. A dál o časoprostoru říká: „Než usnete, zaměřte se na dva libovolné body ve vesmíru a spočítejte si, jak dlouho by vám ve snu trvala cesta z jednoho do druhého.“ Ten pojem „ve snu“ si pamatuji. Jako by se Tardieu setkal s Bobem Wilsonem. Také bychom ten náš světový den divadla mohli shrnout vzpomínkou na Samuela Becketta, jehož Winnie říká se svou příznačnou vervou: „Přece to nakonec bude další šťastný den!“ Když jsem přemýšlela o tomto poselství, o něž mě laskavě požádali, vzpomněla jsem si na všechny sny o všech těchto scénách. Sem na půdu UNESCO tak nepřicházím sama, doprovázejí mě všechny postavy, které jsem na jevišti ztvárnila, role, které zdánlivě odejdou, když je po všem, ale žijí ve vás pod povrchem a jsou vždy připraveny pomoci nebo škodit těm, které přijdou po nich: Faidra, Araminta, Orlando, Heda Gablerová, Médeia, markýza de Merteuil, Blanche Duboisová... Se mnou jsou tu i postavy, kterým jsem nadšeně tleskala jako divačka. A jako taková jsem součástí celého světa. Jsem Řekyně, Afričanka, Syřanka, Benátčanka, Ruska, Brazilka, Peršanka, Římanka, Japonka, Marsaillanka, Newyorčanka, Filipínka, Argentinka, Norka, Korejka, Němka, Rakušanka, Angličanka, jsem skutečně z celého světa. V tom tkví podstata globalizace.

Laurence Olivier roku 1964 u příležitosti tohoto dne divadla oznámil, že po více než století bojů se konečně v Anglii podařilo stvořit národní divadlo, z nějž záhy také chtěl vytvořit divadlo mezinárodní, přinejmenším co se týče repertoáru. Dobře věděl, že Shakespeare patří všem v celém světě.

S potěšením jsem zjistila, že vůbec první poselství těchto Světových dní divadla bylo roku 1962 svěreno Jeanu Cocteauovi, jakožto autorovi jedné z „cest kolem světa za osmdesát dní“ nesporně k tomuto poselství povolánému. Já jsem cestu kolem světa podnikla jinak, podnikla jsem ji v osmdesáti inscenacích anebo v osmdesáti filmech. Mluvím i o filmech, protože pro mě není rozdíl mezi hraním v divadle a ve filmu. Pokaždé, když to řeknu, zní to překvapivě, ale je to pravda, je to tak. Žádný rozdíl v tom není.

Když tu mluvím, nejsem sama za sebe, nejsem herečka, jsem jen jednou z množství osob, díky nimž divadlo existuje dál. Je to tak trochu naše povinnost. A naše nezbytnost. Jak to říct: ne kvůli nám existuje divadlo, to spíš díky němu existujeme my. Divadlo je silné, odolává, přežije všechno, války, cenzuru, nedostatek peněz. Stačí říct jen „scénou je holé jeviště čas je nedefinovaný“ a poslat na scénu herce. Nebo herečku. Co udělá? Co řekne? Budou mluvit? Publikum čeká, dozví se to, publikum, bez nějž není divadla, na to nezapomínejme. Jeden člověk v hledišti už je publikum. Stejně ale nejsou prázdné židle žádoucí! Snad jen u Ionesca... Stařenka v závěru říká: „Ano, ano, zemřeme v plné slávě... zemřeme, abychom se stali legendou... Přinejmenším budeme mít ulici s naším jménem...“

Světový den divadla existuje už pětapadesát let. Za těch pětapadesát let jsem osmou ženou, kterou oslovili, aby přednesla poselství, ostatně ani nevím, jestli je to slovo „poselství“ patřičné. Mí předchůdci (ten mužský rod se vnucuje!) mluvili o divadle představivosti, svobody, původní, připomínali mnohost kultur, krásu, otázky bez odpovědí... Roku 2013, tedy před pouhými čtyřmi lety, řekl Dario Fo: „Jediné řešení dnešní krize tedy spočívá v naději, že bude uspořádán velký hon na nás, divadelníky, a zejména pak na ty mladé, kteří chtějí dělat divadlo. Vznikne nová diaspora divadelníků, kteří z tohoto omezení nepochybně vytěží dosud nepředstavitelné výhody a inspiraci pro nová divadelní představení, pro nové divadlo.“ *Nepředstavitelné výhody*, to je pěkný slogan, skoro do nějakého politického programu, ne? ... Jelikož jsem v Paříži a zanedlouho nás čekají prezidentské volby, všem,

kteří by nám podle všeho chtěli vládnout, radím, aby si všimli nepředstavitelných výhod, které nám skýtá divadlo. Jenom ne hon na čarodějnice!

Pro mě je divadlo ten druhý, je to dialog, nepřítomnost zloby. Přátelství mezi národy, nevím sama přesně, co to znamená, ale věřím v komunitu, v přátelství diváků a herců, ve spojení všech těch, které spojuje divadlo, těch, kteří pro něj píšou, překládají, těch, kteří ho osvětlují, oblékají, vypravují, těch, kteří ho hrají, kteří ho dělají a těch, kteří do něj chodí. Divadlo nás chrání, zastřešuje... Pevně věřím, že nás má rádo... tak, jako my máme rádi jej... Vzpomínám si na jednoho staříčkého, staromódního inspicienta, který každý večer, než se zvedla opona, v zákulisí pevným hlasem říkal: „Místo divadlu!“ To budou poslední slova. Děkuji.

Přeložil Michal Zahálka.

Isabelle Huppertová (*1953) patří k nejuznávanějším francouzským, ale i světovým herečkám. Drží rekord v počtu nominací na francouzskou filmovou cenu César. V divadle hrála mimo jiné v inscenacích Petera Zadeka (*Veta za vetu*), Roberta Wilsona (*Orlando, Kvartet*), Jacquese Lassalla (avignonská *Médeia*) či Krzysztofa Warlikowského (*Faidra/y*). Z její početné filmografie jsou obzvlášť významné její spolupráce s režiséry Michaelem Hanekem (*Pianistka, Láska, Happy End* aj.) a Claude Chabrolem (*Obřad, Konec sázek, Díky za čokoládu* aj.). Za Verhoevenův film *Elle* získala řadu ocenění včetně Zlatého glóbu a nominace na Oscara.